

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan rikoslakia muutettavaksi siten, että varallisuuskorotuksen tekemisestä päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa luovutaan.

Sakotettavan varallisuus voi nykyisin korottaa päiväsakon rahamäärää. Varallisuuden arvioimisen ensisijaisena perusteena on sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukainen varallisuus. Varallisuusverolain kumoamisen johdosta verohallinto ei enää jatkossa vahvista verovelvollisen verotettavaa varallisuutta. Verohallinnolta ei ole siten jatkossa kattavasti ja käyttökelpoisessa muodossa sähköisesti saatavissa sakotusta varten luonnollisen henkilön varallisuuden määrää ja arvoa koskevia tietoja.

Päiväsakon rahamäärää koskevista rikoslain säännöksistä ehdotetaan poistettavaksi maininta sakotettavan varallisuudesta. Samoin sakkovilppiä koskevasta rikoslain säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon antamisesta viranomaiselle sakotettavan varallisuudesta.

Laissa nykyisin edellytetyjä verotettavaa varallisuutta koskevia tietoja on saatavissa verohallinnolta päiväsakon rahamäärän vahvistamista varten 31 päivään lokakuuta 2007. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen vahvistamisen jälkeen ennen edellä mainittua ajankohtaa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.2 Varallisuusverolain kumoamisen vaikutukset sakotuksen kannalta.....	5
2.3 Varallisuus ja sakotus eräissä EU-maissa.....	6
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	7
3.1 Esityksen tavoitteet.....	7
3.2 Toteuttamisvaihtoehtoja.....	7
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	10
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	10
5 ASIAN VALMISTELU.....	10
6 MUITA ASIAAN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 Lakiehdotuksen perustelut.....	12
Rikoslaki.....	12
2 a luku. Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta	12
16 luku. Rikoksista viranomaisia vastaan	12
2 Voimaantulo.....	12
3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys.....	13
LAKIEHDOTUS.....	14
rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta.....	14
LIITE.....	16
RINNAKKAISTEKSTI.....	16
Laki rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta.....	16

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Varallisuusverolaki (1537/1992) kumottiin 1 päivänä tammikuuta 2006 voimaan tulleella lailla varallisuusverolain kumoamisesta (1141/2005). Varallisuutta ei enää veroteta vuoden 2006 verotuksessa. Marraskuun 1 päivän 2007 jälkeen viimeksi toimitettu verotus ei siten sisällä varallisuuden perusteella maksuunpantua veroa eikä varallisuustietoja.

Sakotuksessa varallisuuden arvioimisen ensisijaisena perusteena on rikoslain säännösten mukaan sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukainen varallisuus. Vain jos varallisuutta ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista, se tulee arvioida muun saatavan selvityksen perusteella. Asetuksella on tarkemmin säädetty, että varallisuutena otetaan huomioon sakotettavan verotettava varallisuus, jos se ylittää 85 000 euroa. Korotus on lisäksi suurempi, jos verotettava varallisuus ylittää 170 000 euroa. Varallisuusveron poistuminen johtaa siihen, että sakotusta ei enää jatkossa voida perustaa verotettavaa varallisuutta koskeviin tietoihin.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 19 §:n mukaan verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille päiväsakon suuruuden määrittämistä varten. Tiedot voidaan antaa asianomaisen suostumuksesta myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Tekniseen käyttöyhteyteen on oikeus- ja poliisihallinnon toimesta liitetty sakon määrän laskeva ohjelma. Tietojärjestelmää kutsutaan yleiskielessä ja myös myöhemmin tässä esityksessä sakkolaskuriksi.

Päiväsakkoja määräävät tuomioistuimet sekä rangaistusmääräysmenettelyssä poliisin kirjoittaman rangaistusvaatimuksen perusteella syyttäjät. Sakon määrääminen rangaistusmääräysmenettelyssä poikkeaa eräiltä osin muiden viranomaisten päätöksentekoa koskevasta menettelystä, esimerkiksi sosiaalietuuksien myöntämistä koskevasta harkinnasta. Muut viranomaiset tekevät hallin-

nonalansa hallintopäätökset lähtökohtaisesti toimistotyönä, jolloin muun muassa hakijan varallisuuden selvittämiseen voidaan varata aikaa. Valtaosa rangaistusmääräysmenettelyssä määrättävistä sakoista määrätään sen sijaan tieliikenne rikoksista tai -rikkomuksista, jolloin poliisi kirjoittaa rangaistusvaatimuksen rikoksen tapahtumapaikalla, käytännössä poliisiautossa. Käytännössä poliisi lykkää vain poikkeustapauksissa rangaistusvaatimuksen kirjoittamista myöhempään ajankohtaan sakon määrään vaikuttavien seikkojen selvittämiseksi. Päiväsakon rahamäärän suuruuteen vaikuttavat seikat mukaan lukien mahdolliset varallisuustiedot tulee olla poliisimiehen käytettävissä välittömästi rangaistusvaatimusta kirjoitettaessa. Tämä rajoittaa poliisin mahdollisuuksia selvittää sakotettavan varallisuustietoja.

Rangaistusvaatimukseen perustuvaa rangaistusmääräystä antaessaan myös syyttäjän käytössä on sakkolaskurin tiedot. Sakotetun vastustaessa rangaistusvaatimusta maksukyvyn arvioinnin osalta hänen tulee itse rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 11 §:n 3 momentin mukaisesti toimittaa syyttäjälle selvitystä tuloistaan ja varallisuudestaan. Syyttäjä voi myös tarvittaessa pyytää poliisia toimittamaan lisäselvitystä sakotettavan tuloista ja varallisuudesta.

Tuomioistuimissa sakkoja määrätään sekä suullisessa pääkäsittelyssä että oikeudenkäyntiä rikosasioissa koskevan lain (689/1997) 5 a luvun säännösten mukaisessa kirjallisessa menettelyssä. Suullista pääkäsittelyä varten tuomioistuimet tarkistavat sakotettavan tulo- ja varallisuustiedot sakkolaskurista ja tuomioistuimen on mahdollista myös käsittelyn kuluessa kysyä tai tarkistaa suullisesti sakotettavalta hänen tulo- ja varallisuustietonsa. Uudessa kirjallisessa menettelyssä tämä ei lähtökohtaisesti ole mahdollista. Käräjäoikeus voi kuitenkin kirjallisessakin menettelyssä erityisestä syystä kehottaa asianosaista toimittamaan oikeudelle kirjallisen lausuman käräjäoikeuden määrittämistä asioista. Käräjäoikeus voi myös varata asianosaisille tilaisuuden suullisen lausuman antamiseen käräjäoikeuden kansliassa tai istun-

topaikalla ROL 5 a luvun 3 §:n nojalla. Lain esitöiden (HE 271/2004 vp) mukaan joissakin tilanteissa voi olla perusteltua, että vastaajaa kuultaisiin juuri seuraamuksen määrittämiseen vaikuttavista seikoista myös suullisesti. Vaikka lausumalla viitattaneen ensisijaisesti vankeusrangaistuksen määrää koskevaan harkintaan, säännös mahdollistaa ainakin lähtökohtaisesti myös päiväsakon rahamäärään liittyvien tulo- ja varallisuustietojen koskevan keskustelun tuomioistuimen ja syytetyn välillä myös kirjallisessa menettelyssä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Päiväsakkojärjestelmä otettiin Suomessa käyttöön vuonna 1921 (130/1921). Päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa on järjestelmän käyttöön otosta alkaen otettu huomioon sakotettavan päivätulon lisäksi hänen varallisuutensa. Varallisuuskorotuksen määrästä ei sen sijaan ennen nykyisten säännösten voimaan tuloa säädetty lailla tai asetuksella, vaan se perustui poliisin ohjeisiin (Seuraamuksen määrittämisestä rangaistus- ja rikesakomenettelyssä annettu poliisin käsikirja). Varallisuus arvioitiin käyvään arvoon ja sen määrän ja arvon ilmoitti sakotettava.

Rikoslain sakkoa koskevat säännökset uudistettiin vuoden 1999 sakkouudistuksessa osana rikoslain kokonaisuudistusta. Voimassa olevassa laissa päiväsakon rahamäärästä säädetään rikoslain (39/1889) 2 a luvun 2 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa päiväsakon rahamäärästä (609/1999).

Rikoslain 2 a luvun 2 §:n 2 momentin mukaan sakotettavan varallisuus voi korottaa päiväsakkoa. Varallisuuden arvioimisen ensisijaisena perusteena on 3 momentin mukaan sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukainen varallisuus. Jos sakotettavan varallisuutta ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista, tai ne ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, varallisuus voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella. Pykälän 5 momentin mukaan asetuksella säädetään tarkemmin varallisuuden huomioon ottamisesta.

Päiväsakon rahamäärästä annetun asetuksen 4 §:ssä säädetään, että jos sakotettavalla on verotettavaa varallisuutta vähintään 85 000 euroa, päiväsakon rahamäärää korotetaan 3 eurolla. Jos verotettavaa varallisuutta on vähintään 170 000 euroa, rahamäärää korotetaan 6 eurolla.

Myös varallisuuden tuotto vaikuttaa päiväsakon rahamäärään, koska sakotettavan tuloina otetaan huomioon päiväsakon rahamäärästä annetun asetuksen 1 §:n mukaan sekä ansio- että pääomatulot.

Asetuksen 1 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla varallisuusvero vähennetään muiden verojen tapaan sakotettavan (brutto)tuloista laskettaessa hänen nettotulojaan.

Vuoden 1999 sakkouudistuksen eräänä tavoitteena oli luoda mahdollisimman luotettava ja summaariseen sakotusmenettelyyn soveltuva järjestelmä sakotettavan tulo- ja varallisuustietojen tarkistamiseksi. Omaan ilmoitukseen perustuvassa aikaisemmassa järjestelmässä tulo- ja varallisuustietojen valehtelun (sakkovilpin) arvioitiin olevan hyvin yleistä. Koska samalla siirryttiin bruttotuloihin perustuvasta sakotuksesta nettotuloihin perustuvaan sakkojärjestelmään, sakotuksessa tarvittiin myös tietoja sakotettavalle maksuunpannuista veroista. Näiden syiden vuoksi uudistuksessa tulojen ja varallisuuden arvioimisen ensi sijaiseksi perusteeksi säädettiin verotustiedot.

Sakotuksessa varallisuuden arviointi perustuu nykyisin verotustietoihin sekä huomioon otettavien varallisuuslajien että varallisuuden arvostuksen kannalta (verotettava varallisuus). Sakotuksessa otetaan siten huomioon vain omaisuuslajit, jotka ovat veronalaisia, ei sen sijaan verovapaata omaisuutta. Omaisuus myös arvostetaan siihen arvoon, joka sille varallisuusverotuksessa annetaan (verotusarvo). Verotettava varallisuus tarkoittaa nettovarallisuutta, jolloin varallisuudesta on vähennetty verotuksessa hyväksytyt vähennykset (esimerkiksi lapsivähennys) sekä velat.

Oikeustilastoista ei ole saatavissa tietoja varallisuuden vaikutuksesta päiväsakon rahamäärään. Varallisuuskorotusta koskevia tietoja ei ole saatavissa myöskään oikeushallinnon täytäntöönpanorekistereistä, koska sakon täytäntöönpanoa varten on tarpeen rekis-

teröidä vain päiväsakkojen lukumäärä ja sakon kokonaisrahamäärä. Poliisin arvion mukaan varallisuuskorotus tehdään noin 1—2 prosentissa tapauksia. Tätä arviota tukee esitystä varten tehty otanta poliisin rangaistusvaatimuksista, joiden mukaan pääkaupunkiseudulla kesäkuussa 2006 liikenne rikoksista määrättyjä tuhatta sakkoa kohden varallisuuskorotus tehtiin yhteensä 16 tapauksessa. Otanta tehtiin liikenne rikoksista koskevista rangaistusvaatimuksista, koska liikenne rikoksista määrättävien päiväsakkojen rahamäärän keskiarvo on muista rikoksista tuomittavien päiväsakkojen rahamääriä korkeampi ja liikenne rikoksiin syyllistyneillä on siten todennäköisesti muista rikoksista sakoitettuja useammin myös varallisuutta.

Käytännössä varallisuus korottaa päiväsakon rahamäärää siten vain harvoin, koska asetuksella säädettyt rajat, jotka verotettavan varallisuuden tulee ylittää, jotta rahamäärää korotetaan, ovat suhteellisen korkeat. Nykyisiä korotuksia säädettäessä lain esitöissä todettiin, että tarkoituksena on, ettei esimerkiksi tavanomaiseen käyttöön tarkoitettu asunto tai loma-asunto vaikuttaisi sakon määrään, vaan vain huomattavan suuri varallisuus (HE 74/1998 vp).

Vuonna 2005 päiväsakkoja määrättiin lähes 285 000, joista syyttäjän päätöksellä rangaistus määräysmenettelyssä noin 237 000 sakkoa. Rangaistus määräysmenettelyssä määrättyistä sakoista valtaosa eli noin 179 000 määrättiin tieliikenne rikoksista ja rikkomuksista. Päiväsakon rahamäärän keskimäärä oli liikenne rikoksissa 15 euroa ja muissa rikoksissa 7,3 euroa. Sakkokertymä (sisältäen tuomioistuimissa tuomitut ja rangaistus määräysmenettelyssä annetut sakot) vuonna 2005 oli 61,7 miljoonaa euroa.

2.2 Varallisuusverolain kumoamisen vaikutukset sakotuksen kannalta

Nykyisin verohallinto luovuttaa sakotusta varten verotettavaa varallisuutta koskevan tiedon, joka on euromääräinen tieto sakotettavan verotuksessa vahvistetusta nettovarallisuudesta. Sakkolaskuri laskee sen pohjalta valmiiksi varallisuuden aiheuttaman korotuksen päiväsakon rahamäärään. Verotettava va-

rallisuus näkyy myös sakkoa määrättäessä erillisenä euromääräisenä yhden rivin tietueena sakkoa määrävän viranomaisen käyttämässä laskentaohjelmassa eli käytännössä ohjelmaa käyttävän tietokoneen tai matkapuhelimen näytössä.

Varallisuusverolain kumoamisen jälkeen verohallinto kerää edelleen sellaisia varallisuuslajeja koskevia tietoja, jotka ovat tarpeellisia verotusta varten. Verovelvollinen on myös edelleen itse velvollinen ilmoittamaan verotusta varten verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 10 §:ssä lueteltuja varallisuuslajeja, joihin kuuluvat mm. kiinteistöt, osakkeet ja muut arvopaperit, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osuudet sekä liike- ja ammattitoiminnan varat. Verohallitus on antanut päätöksen 1856/38/2006 ilmoitusvelvollisuudesta ja muistiinpanoista, jonka 17 §:ssä tarkennetaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuluvat varallisuuslajit.

Verohallinto ei varallisuusveron poistumisen jälkeen enää kuitenkaan vahvista verovelvollisen verotettavaa varallisuutta vuoden 2005 verotuksen päätyttyä. Varoja ja velkoja koskeva ilmoitusvelvollisuus on jatkossa säädetty verovalvontaa varten. Verotusta varten kerätyt ja ilmoitetut tiedot ovat varallisuuden tunnistamisen yksilöintitietoja, eivätkä ne yleensä sisällä enää varallisuuden arvo tietoja. Ilmoitusvelvollisuuden alaisista varoista verovelvollinen tai muu sivullinen taho ilmoittaa verotukseen varallisuuden lajin, lukumäärän ja muut varojen yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot. Varallisuuden yksilöintitietoja voi paperitulosteena olla useita, jopa kymmeniä sivuja. Verohallinto ei voi luovuttaa oikeus- ja poliisihallinnolle kaikkia ilmoitettuja varallisuustietoja sähköisesti (esimerkiksi perheyhtiöiden osakkeet). Verohallinnon keräämiä varallisuuden yksilöintitietoja olisi siten jatkossa hankalaa saada kattavasti ja käyttökelpoisessa muodossa sakkolaskuriin siten, että niitä olisi mahdollista tutkia sakkolaskurin, esimerkiksi matkapuhelimen, näytöltä.

Varallisuuden yksilöintitietojen perusteella ei yleensä ole mahdollista arvioida varallisuuden arvoa. Varallisuusveron poistamisen yhteydessä säädettyä lakia varojen arvostamisesta verotuksessa (1142/2005) sovelletaan vain yrityksen nettovarallisuuden las-

kentaan sekä kiinteistöveron kohteena olevan kiinteistön verotusarvon määrittämiseen. Varallisuuden arvot lasketaan kiinteistöverotuksen ja yritysvarallisuuden laskennan tarpeisiin, eikä niitä lähtökohtaisesti sellaisenaan voida luontevasti käyttää luonnollisen henkilön varallisuuden arviointiin.

Varallisuusverotuksessa lähtökohtana varojen arvostamisessa käytettiin kumotun varallisuusverolain 11 §:n mukaisesti omaisuuden käypää arvoa verovuoden päättyessä. Käytännössä arvostamisessa käytettiin niin sanotun varovaisen käyvän arvon mukaista arvoa. Esimerkiksi noteerattujen osakkeiden verotusarvo on ollut 70 prosenttia markkina-arvosta (HE 144/2005 vp). Verotuksessa omaisuudelle vahvistettu verotusarvo on siten ollut markkina-arvoa alhaisempi. Tämä on koskenut myös varallisuuden arviointia sakotuksessa. Jos varallisuuskorotus säilytetäisiin, arvon määrittämisen sakotuksessa tulisi perustua omaisuuden käypään arvoon, koska jatkossa arvon määrittämisen perusteena sakotuksessa ei voida käyttää verotusarvoja.

Verotettava varallisuus tarkoittaa nettovarallisuutta eli siitä on vähennetty verovelvollisen velat ja erät verotuksessa hyväksytyt vähennykset. Verohallinto saa jatkossakin tietoa verovelvollisen veloista joko sivullisilta, esimerkiksi rahalaitoksilta taikka verovelvolliselta itseltään veroilmoituksessa. Verohallituksen päätöksen 17 §:n 2 momentissa on lueteltu velat, jotka verovelvollisen on vuoden 2006 verotusta varten veroilmoituksessaan ilmoitettava. Vain sivullisen ilmoittamia velkatietoja on verottajalta suhteellisen kattavasti saatavissa sähköisesti. Sähköisten tietojen ulkopuolelle jäävät verovelvollisen itse ilmoittamat velat samoin kuin verovelvollisen korjaukset sivullisen antamiin tietoihin. Näitä koskevia tietoja ei siten ole mahdollista saada myöskään sähköisesti oikeus- ja poliisihallinnon käyttöön teknisen käytöhytyden avulla.

2.3 Varallisuus ja sakotus eräissä EU-maissa

Päiväsakkojärjestelmä on Suomen ohella käytössä muun muassa Ruotsissa, Tanskassa ja Saksassa. Päiväsakkojärjestelmää sovelle-

taan näissä maissa kuitenkin jonkin verran rajoitetummin kuin Suomessa. Suomessa valtaosa päiväsakoista määrätään tieliikenneriikoksista tai -rikkomuksista, kun taas mainituissa maissa tieliikenneriikoksista tai -rikkomuksista määrätään erityisesti ylinopeusrikkoksissa useammin kiinteämääräisiä rahasakkoja taikka hallinnollisia maksuseuraamuksia. Tanskassa päiväsakon soveltamisala on rajattu vain tuomioistuimen rikoslakirikoksista tuomitsemiin sakkoihin.

Ruotsissa päiväsakon rahamäärää arvioitaessa otetaan huomioon sakotettavan tulot, varallisuus, elatusvelvollisuus ja muut taloudelliset olosuhteet. Sakotettavan varallisuus korottaa päiväsakon rahamäärää 25 kruunulla, jos varallisuuden nettoarvo ylittää 400 000 kruunua. Jokainen mainitun summan ylittävä 200 000 kruunun varallisuuden lisäys korottaa päiväsakon rahamäärää 25 kruunulla. Rikoksenteikijän omassa käytössä oleva asunto ja siihen kohdistuvat velat jätetään arvioinnin ulkopuolelle. Sakotettavan tulot ja taloudelliset olot selvitetään esitutkinnassa. Varallisuuden arvon arviointiperusteesta ei ole säännöksiä. Varallisuuden huomioon ottaminen ja sen arvo perustuu yleensä sakotettavan omaan ilmoitukseen.

Tanskassa vain tuomioistuimet määräävät päiväsakkoja rikoslakirikoksista. Päiväsakon rahamäärä vastaa sakotettavan keskimääräistä päivätuloa ja huomioon otetaan sakotettavan maksukyky mukaan lukien pääomatulot, perhesuhteet ja muut olosuhteet. Arvokkaan omaisuuden omistaminen vaikuttaa päiväsakon rahamäärään, mutta sen tarkempi huomioon ottaminen on tuomioistuimen kokonaisharkinnan varassa. Poliisi ja muu viranomainen voi pyytää sakon vahvistamiseksi tarpeellisia tietoja muilta viranomaisilta näiden ylläpitämistä rekistereistä. Tiedot luovutetaan paperimuodossa tai teknisen tiedon-siirron avulla.

Saksassa tuomioistuimet vahvistavat päiväsakon rahamäärän sakotettavan taloudellisten ja henkilökohtaisten olosuhteiden perusteella. Päiväsakon rahamäärän arvioimisen lähtökohtana on sakotettavan keskimääräinen nettotulo päivässä. Päivätulon laskemisessa voidaan ottaa huomioon sakotettavan tulot, omaisuus ja muut perusteet. Varallisuus ei kuitenkaan pääsääntöisesti vaikuta sakon

määrään. Se otetaan käytännössä huomioon vain poikkeuksellisesti, jos yksinomaan nettotuloihin perustuva laskentapa johtaisi varakkaan rikosentekijän kohdalla hyvin alhaiseen sakkoon.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on tarkistaa varallisuuden huomioon ottamista sakotuksessa koskevat säännökset siten, että sakotettavan maksukyvyyn arviointiin perustuva päiväsakkojärjestelmä koettaisiin oikeudenmukaiseksi ja luotettavaksi. Säännösten tulee toisaalta olla yksinkertaisia ja selkeitä ja menettelyn hallinnollisesti riittävän tehokasta.

Säännöksiä tarkistettaessa on otettava huomioon erityisesti rangaistusmääräysmenettelyn erityispiirteet verrattuna muihin tulo- ja varallisuustietoja tarvitseviin viranomaistahoihin ja näiden tiedontarpeisiin nähden. Tuomioistuimissa sakotettavan tulo- ja varallisuustietoja on lähtökohtaisesti mahdollista selvittää suullisessa käsittelyssä sekä johdannossa mainitulla tavalla jossain määrin myös kirjallisessa menettelyssä. Rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistusvaatimus on sen sijaan kirjoitettava valtaosassa tapauksia rikoksen- tai rikkomuksen tapahtumapaikalla. Päiväsakon rahamäärän suuruuteen vaikuttavat seikat tulee lähtökohtaisesti olla poliisin käytettävissä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla välittömästi rangaistusvaatimusta kirjoitettaessa. Rangaistusmääräyssakkojen määräämisen on myös niiden lukumäärän (yli 237 000 sakkoa vuodessa) vuoksi oltava mahdollisimman yksinkertaista ja selkeää.

3.2 Toteuttamisvaihtoehtoja

Esitystä laadittaessa on selvitetty erilaisia vaihtoehtoja varallisuuden huomioon ottamiseksi sakotuksessa varallisuusverolain kumoamisen jälkeen. Näitä vaihtoehtoja on yksityiskohtaisesti selostettu työryhmän mietinnössä Varallisuuskorotus sakotuksessa

(Oikeusministeriö, Lausuntoja ja selvityksiä 2007:2).

Vaihtoehtoon, jossa tuomioistuin, poliisi tai syyttäjä selvittäisi sakotettavan varallisuuden määrän ja arvon ilman nykyisin käytössä olevia verohallinnon verotettavaa varallisuutta koskevia tietoja liittyisi huomattavia käytännön vaikeuksia. Tämä koskisi erityisesti rangaistusmääräysmenettelyä, jossa valtaosa sakoista määrätään. Sakotettavan varojen ja niiden vähennyksenä velkojen määrän selvittäminen viranomaisten toimesta luotettavasti muiden lähteiden kuin verotustietojen perusteella esimerkiksi liikennerikoksen tapahtumapaikalla olisi käytännössä hyvin vaikeaa.

Rangaistusmääräyksen lykkääminen myöhemmin tiedoksi annettavaksi sakotettavan varallisuuden selvittämiseksi olisi käytännössä järkevää vain poikkeuksellisesti tapausmäärien pysyessä riittävän pieninä. Tämän vuoksi on selvitetty mallia, jossa erilliseen selvittelyyn edellytettäisiin ryhdyttäväksi vain, jos sakotettavan varallisuus ylittäisi tietyn euromääräisen rajan, joka asetettaisiin riittävän korkeaksi. Malli ei kuitenkaan ole toteutettavissa, koska kokonaisvarallisuuden arvoa osoittavaa tietoa, jonka perusteella esimerkiksi tieliikennerikoksen tapahtumapaikalla tapauksia karsittaisiin erikseen selvittäväksi, ei ole saatavissa viranomaislähteistä.

Esitystä laadittaessa selvitettiin myös mallia, jossa varallisuuden huomioon ottamisessa käytettäisiin hyväksi verohallinnolle ilmoitettuja varallisuustietoja. Verohallinto kerää jatkossa verotuksen toimittamista varten tiedon tietyistä varoista ja veloista. Eri varallisuuslajeja on sakotuksessa kuitenkin lähtökohtaisesti hyvin vaikea perustellusti asettaa eri asemaan, koska sakon perusteena on sakotettavan yleinen maksukyky. Olisi vaikea perustella miksi esimerkiksi vain tietyt osakkeet, joista on mahdollista saada sähköisesti verohallinnolta tietoja, otettaisiin sakotuksessa huomioon, mutta toisia, joista verohallinnolla ei ole sähköisesti tietoja (perheyhtiöiden osakkeet), ei huomioitaisi sakotuksessa. Lisäksi verohallinnolle ilmoitettavat varallisuuslajit voivat muuttua verotuksen tarpeiden mukaisesti verohallituksen vuosittain antamalla päätöksellä. Tämä heijastuisi välittömästi sakotusta koskevaan lainsäädäntöön.

Eri varallisuuslajeille verotuksessa annettava arvo on myös tarkoitettu yritys- tai kiinteistöverotuksen tarpeisiin, eikä sellaisenaan sovellu luonnollisten henkilöiden varallisuuden arvon määrittämiseen. Sakotuksessa huomioon otettavan ja poliisi- ja oikeusviranomaisen selvitettävän varallisuuden rajaaminen vain verohallinnolle ilmoitettuihin varallisuuslajeihin ei ole toteutettavissa ilman huomattavia periaatteellisia ja käytännön ongelmia.

Edellä mainituista syistä esityksessä on katsottu, ettei poliisin, syyttäjän tai tuomioistuinten resursseja ole jatkossa tarkoituksenmukaista käyttää sakotettavan varallisuutta koskevaan selvittelyyn päiväsakon rahamäärää mahdollisesti korottavana seikkana sakkoa määrättäessä.

Esityksessä on siten kahtena käytännössä toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona arvioitu mallia, jossa sakotettava itse ilmoittaisi nettovarallisuutensa sakotusta varten taikka varallisuuden huomioon ottamisesta sakotuksessa luovuttaisiin.

Järjestelmä, joka perustuisi sakotettavan ilmoitukseen varallisuudestaan, edellyttäisi, että sakotettava kykenisi määrittelemään omistamansa varallisuuden käyvän arvon samoin kuin velkojen määrän luotettavasti ja oikein sakotustilanteessa esimerkiksi tieliikennerikoksen tapahtumapaikalla. Tämä olisi usealle sakotettavalle käytännössä hyvin vaikeaa.

Vuoden 1999 sakkouudistuksen yhtenä päätavoitteena oli siirtyä sakotettavan omaan ilmoitukseen perustuvasta järjestelmästä mahdollisimman luotettavaan ja summaariseen menettelyyn soveltuvaan järjestelmään, jossa tulo- ja varallisuustiedot pohjautuvat verotustietoihin. Omaan ilmoitukseen perustuvassa aikaisemmassa järjestelmässä tulo- ja varallisuustietojen valehtelun (sakkovilpin) arvioitiin olevan hyvin yleistä. Sakkovilpin katsottiin tuolloin vähentävän koko rangaistusjärjestelmän uskottavuutta (HE 74/1998 vp s.19).

Vaihtoehdot sakkovilpin vähentämiseksi varallisuuden ja sen arvon tarkistamismahdollisuuksia kehittämällä ovat rajalliset. Oikeusministeriön asettama Rangaistusmääräys- ja rikesakkotyöryhmä (ks. 6. Muita asiaan vaikuttavia seikkoja) ehdottaa mietinnössään

poliisin toimivaltuuksien laajentamista niin, että jatkossa syyttäjien voimavaroja säästämiseksi pienet lukumäärältään enintään 15—20 päiväsakot siirtyisivät yksinomaan poliisin määrättäviksi. Jos nämä suunnitelmat toteutuvat, valtaosan päiväsakoista määräisi poliisi ilman, että syyttäjät vahvistaisivat niitä. Sakkovilpin kannalta yksi mahdollisuus viranomaisaloitteisesti tarkistaa sakotettavan ilmoittamia varallisuustietoja sakotusmenettelyssä jäisi siten jatkossa pois. Samalla poistuisi myös näissä tapauksissa sakotettavalla nykyisin säädetty mahdollisuus oikaista tulo- ja varallisuustietojaan toimittamalla syyttäjälle niistä lisäselvitystä.

Kiinnijäämisriski sakkovilppinä rangaistavasta varallisuustietojen valehtelusta olisi omaan ilmoitukseen perustuvassa järjestelmässä käytännössä hyvin pieni ja se vähenisi entisestään edellä mainitun rangaistusmääräysmenettelyn kokonaisuudistuksen toteuttua. Omaan ilmoitukseen perustuva varallisuuden huomioon ottaminen sakotuksessa merkitsisi osittaista palaamista sakkovilpin mahdollistavaan ja epäoikeudenmukaiseksi arvioituun aikaisempaan järjestelmään. Näistä syistä esityksessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena varallisuuden huomioon ottamista sakotuksessa sakotettavan itse ilmoittamien varallisuustietojen pohjalta.

Kolmas vaihtoehto on luopua päiväsakon rahamäärän korottamisesta sakotettavan varallisuuden johdosta.

Varallisuuden huomioon ottaminen päiväsakon rahamäärää korottavana tekijänä on voimassa olevassa laissa nähty tärkeäksi, jotta sakotuksessa voitaisiin ottaa huomioon sakotetun piilevä, mutta sakotushetkellä realisoitumaton maksukyky, jollaista suuren omaisuusmassan hallinta merkitsee. Tällaisen maksukykyyn vaikuttavan seikan huomioon ottamista sakotuksessa on pidetty oikeudenmukaisena. Pelkän omaisuusmassan vaikutusta sakotettavan todelliseen maksukykyyn voidaan kuitenkin pitää varsin vaikeasti arvioitavana perustana korottaa sakon määrää. Koska varallisuus vaikuttaa sakon määrään myös siitä saadun tuoton (pääomatulojen) kautta, varallisuuskorotus johtaa myös siihen, että omaisuus vaikuttaa nykyisin sakon määrää korottavasti kaksi kertaa.

Osittain näistä ongelmista johtuen varallisuusrajat, jotka korottavat sakkoa, on nykyisin asetuksella säädetty suhteellisen korkeiksi. Korotus on näin rajattu koskemaan vain sakotettavia, joiden varallisuus on huomattava. Tämän ratkaisun takana on ollut halu pitää järjestelmä riittävänä yksinkertaisena (HE 74/1998 vp). Ratkaisuun on kuitenkin osaltaan vaikuttanut myös se, ettei tavanomaisen sakotettavan omassa käytössä olevan varallisuuden ole yleensä katsottu merkittävästi lisäävän sakotettavan arkipäivän maksukykyä.

Varallisuuskorotuksen käytännön merkitys on säädettyjen varallisuusrajojen vuoksi muodostunut vähäiseksi. Kun verottajalta ei jatkossa enää ole saatavissa verotettavaa varallisuutta eikä siten kattavasti luonnollisen henkilön kokonaisvarallisuuden määrää ja arvoa koskevia tietoja, varallisuuden määrän selvittäminen ja sen arvostaminen sakotuksessa muodostuisi käytännössä hyvin hankalaksi. Tämän vuoksi on harkittava sitä, onko varallisuuden huomioon ottaminen päiväskakon rahamäärää vahvistettaessa niin merkityksellistä sakotuksen oikeudenmukaisuuden kannalta, että varallisuuden määrän ja arvon selvittämiseen olisi perusteltua käyttää nykyistä enemmän viranomaisten voimavaroja.

Päiväskakon rahamäärään korottamista pidetään yleensä oikeudenmukaisena ja perusteltuna suurituloisen ja hyvin varakkaan sakotettavan kohdalla. Tuloa tuottava varallisuus vaikuttaa kuitenkin päiväskakon rahamäärään jo kertaalleen pääomatulon kautta, koska pääomatulo otetaan ansiotulon ohella huomioon sakkoa määrättäessä. Suurituloisen sakotettavan päiväskakon rahamäärä muodostuu siten jo ansio- ja pääomatulojen perusteella huomattavan korkeaksi, ja varallisuuskorotuksen sakkoa korottava vaikutus jää nykyisin tällaisella sakotettavalla hyvin pieneksi. Esimerkiksi 10 000 euroa nettona ansio- ja pääomatuloja ansaitsevalle sakotetulle ilman varallisuutta määrätään päiväskakon rahamääräksi 162 euroa. Yli 85 000 euron varallisuus korottaa tällaisen sakotettavan päiväskakon rahamäärää nykyisten säännösten nojalla kolme euroa 165 euroon ja yli 170 000 euron varallisuus kuusi euroa 168 euroon. Varallisuuden aiheuttama korotus päiväskakon rahamäärään on siten esimerkkinä mainitussa ta-

pauksessa suurituloisella 1,8 tai 3,7 prosenttia.

Keskituloisella eli 2 000 euroa kuukaudessa nettona ansio- ja pääomatuloja ansaitsevalla sakotettavalla päiväskakon rahamäärä on ilman varallisuuden vaikutusta 29 euroa. Päiväskakon rahamäärä samassa tuloluokassa on varallisuuskorotuksen jälkeen 32 euroa (yli 85 000 euron varallisuus) tai 35 euroa (yli 170 000 euron varallisuus). Varallisuuden aiheuttama korotus päiväskakon rahamäärään keskituloiselle on tässä tapauksessa prosentteina 10,3 tai 20,7 prosenttia.

Pienituloiseksi luokitettavalle sakotetulle, jolla on ansio- ja pääomatuloja 500 euroa nettona kuukaudessa, määrättäisiin päiväskakon pienin rahamäärä 6 euroa. Jos hänellä kuitenkin on varallisuutta yli 85 000 euroa, päiväskakon rahamäärä varallisuuskorotuksen jälkeen on 7 euroa ja sakotetulle, jolla on varallisuutta yli 170 000 euroa, päiväskakon rahamäärä on samassa tuloluokassa varallisuuskorotuksen jälkeen 10 euroa. Varallisuuden aiheuttama korotus pienituloiselle, mutta huomattavan varallisuuden omaavalle sakotetulle, on siten tässä tapauksessa 16,7 tai 66,7 prosenttia.

Varallisuus korottaa siten nykyisten säännösten nojalla suhteellisesti eniten pieni- ja keskituloisten sakkoja, kun taas sen suhteellinen merkitys suurituloiselle on vähäinen. Korotuksen suhteellinen vaikutus päiväskakon rahamäärään on suurin hyvin pienituloisella sakotettavalla, jolla on huomattava, mutta syystä tai toisesta tuottoa (pääomatuloa) tuottamaton varallisuus. Oikeudenmukaisuuden kannalta tarkasteltuna varallisuuden aiheuttamaa korotusta päiväskakon rahamäärään tällaisen sakotetun kohdalla voidaan ehkä pitää perusteltuna. Lähemmin tarkasteltuna tähän ryhmään kuuluu todennäköisesti esimerkiksi puolison kuoleman jälkeen arvokkaaseen asunto-osakkeeseen tai kiinteistöön asumaan jäänyt leski tai perheen yhteistä varallisuutta omistava työtön tai kotityötä tekevä puoliso. Tällaisen usein omassa tai perheen käytössä olevan varallisuuden ei voida katsoa välttämättä lisäävän sakotettavan maksukykyä. Mainittu erityisryhmä on myös marginaalisen pieni. Yli 15 -vuotiaita verovelvollisia, joilla oli verotettavia tuloja alle 6 000 euroa, mutta verotettavaa varallisuutta yli korkeimman

nykyisen varallisuuskorotukseen johtavan määrän 170 000 euroa, oli 1 210 vuonna 2005.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että päiväsakon rahamäärän korottamisesta sakotettavan varallisuuden johdosta luovutaan.

Jos varallisuuskorotus säilytettäisiin, sen käytännön toteuttamiseen liittyvät vaikeudet muodostuisivat jatkossa huomattaviksi. Omaisuuden arvostaminen käypään arvoon luotettavasti sakotustilanteessa olisi käytännössä lähes mahdotonta. Varallisuustietojen arvioinnin vaikeus ja riittävien kontrollikeinojen puute niiden tarkistamiseksi olisivat omiaan lisäämään sakkovilppiä. Tämä vähentäisi sakotusjärjestelmän uskottavuutta ja hyväksyttävyyttä kansalaisten piirissä.

Varallisuuskorotuksen käytännön merkitys on muodostunut vähäiseksi. Myös eri tuloryhmien oikeudenmukaisen kohtelun kannalta varallisuuskorotuksen merkitys on suhteellisen pieni. Vaikka varallisuuskorotus poistetaan, varallisuuden tuotto vaikuttaa edelleen sakon määrään, koska pääomatulot otetaan huomioon päiväsakon rahamäärään vaikuttavina tuloina. Poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten voimavarat on syytä keskittää rikostutkintaan ja rikosvastuun toteutumiseen, ja seuraamuksen määräämisen tulee olla riittävän yksinkertaista ja selkeää.

Esityksessä ehdotetaan rikoslain 2 a luvun 2 §:n 2, 3 ja 4 momenttien muuttamista niin, että niistä poistetaan maininnat sakotettavan varallisuudesta. Maininta olennaisesti totuudenvastaisten tai harhaanjohtavan tiedon antamisesta varallisuudesta ehdotetaan poistettavaksi myös sakkovilppiä koskevasta rikoslain 16 luvun 6 §:stä.

4 Esityksen vaikutukset

Varallisuuskorotuksesta luopumisen vaikutukset sakotuksessa eri tuloryhmissä ovat nähtävissä edellä jaksossa 3.2 Toteuttamisvaihtoehtoja.

Varallisuuskorotuksesta ei ole saatavissa oikeustilastoista tarkkoja tietoja. Tästä syystä sen vaikutuksesta valtion sakkokertymään ei ole luotettavaa tietoa. Varallisuuskorotusta

todennäköisesti sovelletaan useimmiten määrätessä sakkoja tieliikenne rikoksista, joista tuomitut sakotettavat ovat muista rikoksista tuomittuja hyvätuloisempia. Päiväsakkoja määrätään tieliikenne rikoksissa 179 000 vuodessa ja poliisin arvioiden mukaan päiväsakon rahamäärää korotettaisiin varallisuuden vuoksi 1—2 prosentissa tapauksia. Liikenne rikoksista määrättävien päiväsakkojen keskimääräinen lukumäärä on 15. Näiden lukujen pohjalta laskettuina varallisuuskorotuksen arvioidaan tuottavan valtiolle nykyisin noin 200 000—250 000 euroa vuodessa. Sakkotulot vähenisivät siten esityksen johdosta jonkin verran nykyiseen verrattuna. Vähentyneet sakkotulot korvautuisivat osittain poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten työmäärän säästymisellä. Varallisuuskorotusta koskevien tietojen poistaminen sakkolasakusta aiheuttaisi vain vähäisiä tietotekniikkakustannuksia, jotka olisivat hoidettavissa nykyisin voimavaroin. Varallisuuskorotuksesta luopumisella ei olisi valtiontaloudellista merkitystä.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 15 päivänä joulukuuta 2006 työryhmän valmistelemaan varallisuusveron poistamisen aiheuttamia muutoksia varallisuuden huomioon ottamiseen ja arvioitiin päiväsakon rahamäärää vahvistettavissa. Työryhmässä oli sisäasiainministeriön, valtiovarainministeriön, Valtakunnansyyttäjänviraston ja Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen edustajat. Työryhmä luovutti oikeusministeriölle hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksensa Varallisuuskorotus sakotuksessa 21 päivänä helmikuuta 2007 (Oikeusministeriö, Lausunnot ja selvityksiä 2007:2). Työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausunto 21 viranomaiselta, järjestöltä ja asiantuntijalta, jotka edustivat valtionhallintoa, oikeuslaitosta, poliisia, syyttäjiä, oikeusalan ammattijärjestöjä ja rikosoikeuden yliopistollisia asiantuntijoita. Työryhmän ehdotus varallisuuskorotuksesta luopumisesta sai lausunnonantajien lähes yksimielisen tuen. Hallituksen esitys on valmistelu virkatyönä oikeusministeriössä työryhmän ehdotuksen ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta.

6 Muita asiaan vaikuttavia seikkoja

Oikeusministeriö asetti 12 päivänä huhtikuuta 2006 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin laatia ehdotus hallituksen esitykseksi summaarisesta tuomioistuimen ulkopuolisesta rikosoikeudellisesta menettelystä. Rangaistusmääräys- ja rikesakkotyöryhmän mietintö

(Oikeusministeriö, työryhmämietintö 2007:3) luovutettiin oikeusministeriölle 4 päivänä huhtikuuta 2007. Työryhmän ehdotukset rangaistusmääräysmenettelyn uudistamiseksi on otettu tarpeellisilta osiltaan huomioon nyt käsillä olevassa esityksessä (ks. jakso 3.2 To-teuttamisvaihtoehtoja).

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

Rikoslaki

2 a luku. Sakosta, muutorangaistuksesta ja rikesakosta

2 §. *Päiväsakon rahamäärä.* Pykälässä säädetään päiväsakon rahamäärän vahvistamisen perusteista. Koska esityksessä ehdotetaan luopumista varallisuuskorotuksen tekemisestä päiväsakon rahamäärään, pykälästä ehdotetaan poistettavaksi maininnat sakotettavan varallisuuden vaikutuksesta päiväsakon rahamäärään. Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta siitä, että varallisuus voi korottaa päiväsakon rahamäärää. Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta siitä, että sakotettavan varallisuuden arvioimisen ensi sijaisena perusteena on sakotettavan verotuksen mukainen varallisuus sekä maininta siitä, että varallisuus voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella, jos varallisuutta ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista.

Pykälän 5 momentissa säädetään nykyisin, että asetuksella säädetään tarkemmin varallisuuden huomioon ottamisesta. Momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta varallisuudesta. Myös päiväsakon rahamäärästä annettua asetusta tultaisiin lakiehdotuksen voimaan tullessa muuttamaan niin, että sen 1 §:stä poistettaisiin maininta varallisuusverosta tuloista vähennettävänä verona. Varallisuuskorotuksen määrää koskeva asetuksen 4 § kumottaisiin.

16 luku. Rikoksista viranomaisia vastaan

6 §. *Sakkovilppi.* Voimassa olevan pykälän mukaan sakkovilppiin voi syyllistyä sakotettava, joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle tuloistaan, varallisuudestaan, elatusvelvollisuudestaan tai muusta maksukykyensä vaikuttavasta seikasta totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon. Koska esityksessä ehdotetaan luopumista varallisuuden huomioon ottamisesta sako-

tuksessa, pykälästä ehdotetaan poistettavaksi maininta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon antamisesta viranomaiselle sakotettavan varallisuudesta.

2 Voimaantulo

Laissa nykyisin säädettyjä verotettavaa varallisuutta koskevia tietoja on saatavissa verohallinnolta päiväsakon rahamäärän vahvistamista varten lokakuun 31 päivään 2007 asti. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen vahvistamisen jälkeen ennen edellä mainittua ajankohtaa.

Rikoslain 2 a luvun 2 §:n 4 momentin mukaan päiväsakko määrätään yleensä tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikaisten ja rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistusvaatimuksen antamishetken tietojen perusteella. Säännöksen tarkoituksena on, että sakko määrätään sakotettavan tuomitsemishetken maksukyvyyn, ei teko hetken maksukyvyyn, mukaan ja toisaalta määrittää, minkä ajankohdan (verotus)tietojen perusteella sakko vahvistetaan. Rangaistusmääräyksen osalta säännös lähtökohtaisesti oikeuttaa syyttäjän luottamaan rangaistusmääräystä antaessaan poliisin jo kertaalleen rangaistusvaatimuksen antamishetkellä selvittämiin sakotettavan tulo- ja varallisuustietoihin (HE 74/1998 vp s. 35/II).

Rikoslain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan rikokseen sovelletaan teon teko hetken lakia ja 2 momentissa säädetään niin sanotun lievemmän lain periaatteesta. Sen mukaan jos tuomittaessa on voimassa toinen laki kuin rikosta tehdessä, sovelletaan uutta lakia, jos se on lievempi. Rikoslain 3 luvun 2 §:n 2 momentista seuraa, että jos rangaistusvaatimus on annettu ennen nyt käsillä olevan lain voimaan tuloa, ja rangaistusmääräys tulee annettavaksi lain voimaan tulon jälkeen, syyttäjän tulee soveltaa sakon määräämisessä lievemmän lain periaatetta. Käytännössä syyttäjän tulee siten rangaistusmääräystä antaessaan lain voimaan tultua poistaa päiväsakon rahamäärään tehty varallisuuskorotus, joka pohjautuu ennen lain voimaantuloa annettuun rangaistusvaatimukseen.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ehdotettuun lakiin ei sisälly perustuslain kannalta ongelmallisia ehdotuksia. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan

käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 a luvun 2 § ja 16 luvun 6 §, sellaisena kuin ne ovat, ensin mainittu laissa 550/1999 ja viimeksi mainittu laissa 563/1998, seuraavasti:

2 a luku

Sakosta, muuntorangeistuksesta ja rikesakosta

2 §

Päiväsakon rahamäärä

Päiväsakon rahamäärä on vahvistettava niin, että se on kohtuullinen sakotettavan maksukykyyn nähden.

Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on pidettävä yhtä kuudeskymmenesosaa sakotettavan keskimääräisestä kuukausitulosta, josta on vähennetty valtioneuvoston asetuksella määriteltävät verot ja maksut sekä kiinteä peruskulutusvähennys. Sakotettavan elatusvelvollisuus voi alentaa päiväsakkoa.

Kuukausitulon laskemisen ensisijaisena perusteena ovat sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukaiset tulot. Jos sakotettavan tuloja ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista tai ne ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, ne voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella.

Päiväsakko määrätään tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikaisten ja rangaistusmää-

räysmenettelyssä rangaistusvaatimuksen antamishetken tietojen perusteella. Syyttäjä määrää sakon kuitenkin rangaistusmääräyksen antamishetken tietojen perusteella, jos on ilmennyt, että rangaistusvaatimuksen saaneen maksukyky on vaatimuksen antamishetkellä saatuihin tietoihin verrattuna olennaisesti muuttunut.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin keskimääräisen kuukausitulon laskemisesta, päiväsakon rahamäärän pyöristämisestä, peruskulutusvähennyksen suuruudesta, elatusvelvollisuuden huomioon ottamisesta sekä päiväsakon vähimmäistä rahamäärästä.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

6 §

Sakkovilppi

Joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle sakon määräämistä varten tuloistaan, elatusvelvollisuudestaan tai muusta maksukykynsä vaikuttavasta seikasta olennaisesti totuudenvastaisen tai

harhaanjohtavan tiedon, on tuomittava *sak-*
kovilpistä sakkoon tai vankeuteen enintään _____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
kolmeksi kuukaudeksi. 20 .

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

rikoslain 2 a luvun 2 §:n ja 16 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 a luvun 2 ja 16 luvun 6 §, sellaisena kuin ne ovat, ensin mainittu laissa 550/1999 ja viimeksi mainittu 563/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a luku

2 a luku

Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

2 §

2 §

Päiväsakon rahamäärä

Päiväsakon rahamäärä

Päiväsakon rahamäärä on vahvistettava niin, että se on kohtuullinen sakotettavan maksukykyyn nähden.

Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on pidettävä yhtä kuudeskymmenesosaa sakotettavan keskimääräisestä kuukausitulosta, josta on vähennetty *valtioneuvoston* asetuksella määriteltävät verot ja maksut sekä kiinteä peruskulutusvähennys. Sakotettavan elatusvelvollisuus voi alentaa *ja hänen varallisuutensa korottaa* päiväsakkoa.

Kuukausitulon laskemisen *ja varallisuuden arvioimisen* ensisijaisena perusteena ovat sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukaiset tulot ja varallisuus. Jos sakotettavan tuloja *ja varallisuutta* ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista tai ne ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, ne voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella.

Päiväsakko määrätään tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikaisten ja rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistusvaatimuksen antamishetken tietojen perusteella. Syyttäjä määrää sakon kuitenkin rangaistusmääräyksen antamishetken tietojen perusteella, jos on ilmennyt, että rangaistusvaatimuksen saaneen

Päiväsakon rahamäärä on vahvistettava niin, että se on kohtuullinen sakotettavan maksukykyyn nähden.

Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on pidettävä yhtä kuudeskymmenesosaa sakotettavan keskimääräisestä kuukausitulosta, josta on vähennetty asetuksella määriteltävät verot ja maksut sekä kiinteä peruskulutusvähennys. Sakotettavan elatusvelvollisuus voi alentaa päiväsakkoa.

Kuukausitulon laskemisen ensisijaisena perusteena ovat sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukaiset tulot. Jos sakotettavan tuloja ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista tai ne ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, ne voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella.

Päiväsakko määrätään tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikaisten ja rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistusvaatimuksen antamishetken tietojen perusteella. Syyttäjä määrää sakon kuitenkin rangaistusmääräyksen antamishetken tietojen perusteella, jos on ilmennyt, että rangaistusvaatimuksen saaneen

maksukyky on vaatimuksen antamishetkellä saatuihin tietoihin verrattuna olennaisesti muuttunut.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin keskimääräisen kuukausitulon laskemisesta, päiväsakon rahamäärän pyöristämisestä, peruskulutusvähennyksen suuruudesta, elatusvelvollisuuden *ja varallisuuden* huomioon ottamisesta sekä päiväsakon vähimmästä rahamäärästä

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

6 §

Sakkovilppi

Joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle sakon määräämistä varten tuloistaan, *varallisuudestaan*, elatusvelvollisuudestaan tai muusta maksukykyynsä vaikuttavasta seikasta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon, on tuomittava *sakkovilpistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

maksukyky on vaatimuksen antamishetkellä saatuihin tietoihin verrattuna olennaisesti muuttunut.

Asetuksella säädetään tarkemmin keskimääräisen kuukausitulon laskemisesta, päiväsakon rahamäärän pyöristämisestä, peruskulutusvähennyksen suuruudesta, elatusvelvollisuuden huomioon ottamisesta sekä päiväsakon vähimmästä rahamäärästä.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

6 §

Sakkovilppi

Joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle sakon määräämistä varten tuloistaan, elatusvelvollisuudestaan tai muusta maksukykyynsä vaikuttavasta seikasta olennaisesti totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon, on tuomittava *sakkovilpistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .